

24 Απριλίου 2015

Οι καλλιτεχνικώτεροι ξυλογλύπτες του κόσμου (Αρσένιος και Νικόδημος Καυσοκαλυβίτες)

[Ορθοδοξία και Ορθοπραξία / Άγιον Όρος / Ορθόδοξη πίστη](#)



Αγιορειτική Φωτοθήκη

*Αρσένιος μοναχός Καυσοκαλυβίτης,
ο ξυλογλύπτης (1866-1956)
(Φωτογραφία: Σπύρος Μελετζής, 1950)*

Ξυλόγλυπτοι Τίμιοι Σταυροί• μεγάλοι ευλογίας, μικρότεροι (αγιασματάρια), και πολύ πιο μικροί, για κρέμασμα απ' το λαιμό, για χαρίτωσι του στολισμένου μ' αυτόν μοναχού και κάθε βαπτισμένου πιστού και για θωράκισί του απ' τα «πεπυρωμένα βέλη του πονηρού»• εγκόλπια αρχιερατικά, εικόνες αγίων, παραστάσεις αγιογραφικές, κιβωτίδια περίτεχνα κατασκευασμένα και με μεγάλη δεξιοτεχνία διακεκοσμημένα για εναπόθεσι αγίων λειψάνων, να το θεματολόγιο των εργοχειράδων Καυσοκαλυβιτών, που η μόνωσις και η ησυχία της καλύβας των μαζί με την ευλάβεια και την προσευχή, το λεπτοργούμενο ιερό αντικείμενο με τα απ' τον Θεό ευλογημένα χέρια τους, το αναδείκνυαν σε καλλιτέχνημα εξάισιο και ανεπανάληπτο, που η θέα του εξέπληττε, «μιλούσε», «φώναζε», δίδασκε, ακτινολούσε.

Εκείνοι όμως, που σημάδεψαν την ιστορία της ξυλογλυπτικής ήταν οι ταπεινοί ασκηταί Νικόδημος (δεν βρήκα στοιχεία του παρά τις στα μοναχολόγια προσπάθειές μου) και Αρσένιος (Κόντος Απόστολος από τα Βρυσσά της Λέσβου, υπό έτος γεννήσεως 1866, προσελ. 1885, κουράς 1887, κοιμήσεως 1956), που κατ' αρχάς ασκήτευσαν στην καλύβα των Αγίων Πάντων• αλλ' επειδή, λόγω παλαιότητός της και οικονομικής αδυναμίας των να την υποαναστυλώσουν, διέτρεχαν τον κίνδυνο να τους καταπλακώση, την εγκατέλειψαν και εγκαταβίωσαν την της Παναγίας Ζωοδόχου Πηγής, αυτής στην οποία ασκητεύει σήμερα ο παπαθανάσης. Πράγματι η καλύβα των Αγίων Πάντων μετά την φυγή των κατέπεσε και σήμερα κάποια ερείπια συμβολίζουν και υπενθυμίζουν τόπο ασκητικής διαγωγής και θυσιαστήριο θείας μυσταγωγίας.

Και με άλλα έργα τους ασφαλώς, απέδειξαν τα θεόδοτα χαρίσματά τους. Με εκείνα όμως, που κυριολεκτικώς πρωτοτύπησαν και κατέπληξαν σαν καλλιτέχνες και δημιουργοί είναι το της Δευτέρας Παρουσίας του πρώτου, και ο Γολγοθάς του δευτέρου. Οποία έμπνευσις και ικανότης! Έχασαν το νου τους οι καθηγηταί του Πολυτεχνείου των Αθηνών, βλέποντας στην πράξι την ακριβέστατη τήρησι των αναλογικών κανόνων και την καταπλήσσοσα επίτευξη της τελειοτάτης προοπτικής. Εκπρόσωποι άλλων ειδικοτήτων και επιστημών επιζητούσαν προσδιορισμό καλλιτεχνικών σπουδών ή να εικάσουν επηρεασμό... Σχολών. Άλλοι δε, στα επιμελέστατα γεγλυμμένα πρόσωπα διέβλεπαν ικανότητες μικροανατόμων. Από ποιούς; Από τους αυτοδίδακτους, έγκλειστους στις καλύβες τους εργοχειράδες, αλλά νηστευτάς και προσευχομένους μοναχούς, των οποίων τα μοναδικά εφόδια ήσαν του νοός των η διαύγεια, η καθαρότης της καρδιάς των και φυσικά η αγαθή πρόθεσίς των να εξεικονίσουν ισχυρά σύμβολα, δυνατές ιδέες και

μεταφυσικά αναμενόμενα• γι' αυτό δε ακριβώς και ασφαλώς ο φωτισμός και η χαρίτωσίς τους απ' το Πανάγιο Πνεύμα τους χορηγήθηκε γενναιοδώρας.

Το καλλιτεχνικώτερο έργο (έργο ζωής) του Γέροντος Αρσενίου υπήρξε η λεπτούργησις της εξεικονίσεως της Δευτέρας του Κυρίου Παρουσίας, το οποίο απεπεράτωσε το 1915. Αυτό το αριστούργημα, που με επίμονη προτροπή φίλων του μεταφέρθηκε και «παρουσιάσθηκε» στο «Πριγκηπικό» των Αθηνών το 1920, έσχε την συνέπεια να αφήση εκπλήκτους τους Αθηναίους και να αναγκάση τον τύπο να ασχολήται επί ημέρες με το γεγονός. Αργότερα όμως, το ανεπανάληπτο μεγαλούργημα, κατήντησε να περιοδεύη, τη πρωτοβουλία του υποτακτικού των αιμνήστων και κληρονόμου των έργων των μοναχού Επιφανίου (Λεμαντίνος Αρίστος εκ Σμύρνης, γεν. 1911, προς. 1923(!), κουρ. 1927(!), και από του 1964 εις Μονήν Αττικής) ανά τας μεγαλουπόλεις της Αμερικής, στην οποία και κατέλυσε οριστικώς. Κρίμα!...



*Επιφάνιος ιερομόναχος Καυσοκαλυβίτης (1911-1988)
(Φωτογραφία: Σπύρος Μελετζής, 1950)
athosprosopography.blogspot.gr*

Ο ιερομόναχος Επιφάνιος, κατά κόσμον Λεμαντίνος Αρίστος του Στυλιανού και της Φωτεινής, γεννήθηκε στη Σμύρνη το έτος 1911, προσήλθε στη σκήτη των Καυσοκαλυβίων το 1923, εκάρη μοναχός το 1927, χειροτονήθηκε ιεροδιάκονος το 1930, ιερομόναχος το 1936 και ανεχώρησε το 1964. Υπήρξε ξυλογλύπτης, μαθητής του περίφημου ξυλογλύπτη Αρσενίου (1866-1956), και φωτογράφος. Φωτογράφιζε κυρίως τα έργα μικροξυλογλυπτικής του εργαστηρίου του.

Μοναχός πολύ αγαπητός μου, σε σχετική συζήτησι με αφήκε άναυδο όταν είπε, ότι είναι κάτοχος πληροφορίας καθ' ην το πολύτιμο και περίφημο έργο εθεάθη σε Μονύδριο του Καλάμου Αττικής! Άραγε; Μακάρι!!!.Σήμερα, όπως με πληροφόρησε αδελφός αρχιερεύς της Αρχιεπισκοπής της Αμερικής, το έργο το κατέχει επιφανής ομογενής επιχειρηματίας, ο οποίος κλείνει ειδικές συμφωνίες αντί αδρών αμοιβών, προκειμένου για μερικές ημέρες να εκτίθεται σε διάφορα ονομαστά Μουσεία και Γκαλερί μεγαλωνύμων πολυπληθών πόλεων. Και να σκεφθή κανείς ότι ο δημιουργός του επί γερμανικής κατοχής της πατρίδος μας απέθνησκε της πείνης, μη έχων να πορισθή και αυτό ακόμη το παξιμάδι του, όπως μας διεβεβαίωνε ο Γέροντάς μας...

Το έργο των παραστάσεων των σκηνών της Σταυρώσεως του Κυρίου, του Γέροντος Νικοδήμου ανώτερο του του Αρσενίου, εξ όσων γνωρίζω, ευτυχώς μόνο μέχρι την Θεσσαλονίκη ταξίδεψε για να εκτεθή στην Διεθνή Έκθεσί της το 1927. Πάλι καλά, που μερίνμη της Μεγίστης Λαύρας απετράπη να πάη να,,, συντροφεύση το άλλο, το του Αρσενίου, στον Νέο Κόσμο. Έτς, σήνερα βρίσκεται, προς μεγίστη χαρά και ψυχική απόλαυση όλων μας, στο Συνοδικό της Μονής, για να διατρανή την αγία φαντασία, τα προσωπικά βιώματα και την ξυλογλυπτική δεινότητα των Καυσοκαλυβιτών ασκητών. Λέγεται πάντως ότι πανομοιότυπο περίπου έργο των σκηνών της Σταυρώσεως του Κυρίου βρίσκεται επίσης στην Αμερική.

Από το βιβλίο [**Ωδή στα αμάραντα, στον Άθωνα**](#) του Επισκόπου Ροδοστόλου κ. Χρυσοστόμου

Στην πρόσφατη ανάρτηση [6329 - Η τέχνη στον Άθω: μαρμαρογλυπτική, ξυλογλυπτική, μεταλλοτεχνία, κεντητική](#), με αφορμή την δημοσιευθείσα φωτογραφία της Σταύρωσης, όπου αναφέρεται πως το ξυλόγλυπτο αυτό βρίσκεται στις ΗΠΑ, ο αγαπητός φίλος και τακτικός επισκέπτης της σελίδας κ. ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΑΘΩΝΙΤΗΣ, έγραψε το σχόλιο:

ΧΡΙΣΤΟΣ ΑΝΕΣΤΗ!! Το ξυλογλυπτον με την Σταυρωσιν τεθησαυρισθαι εν τη Ι.Μ.Μ.Λαυρας. Το εργον με θεμα την Δευτεραν Παρουσιαν, του αιμνηστου π.Μαξιμου, ευρισκεται εις τας Η.Π.Α εις ιδιωτικην συλλογην.

Όπως αναφέρει ο Επίσκοπος Ροδιστόλου κ. Χρυσόστομος στην παρούσα ανάρτηση, αλλά και ο Δημήτριος Λιάκος (βλ. κάτω), πρέπει να υπάρχουν δύο ξυλόγλυπτα με την Σταύρωση, το ένα αυτό της Ι. Μονής Μεγίστης Λαύρας και το άλλο στις ΗΠΑ.

Κυρίαρχη μορφή της συνοδείας στον 20^ο αί. αναδεικνύεται ο μοναχός Άρσένιος (1866-1956), πού ήρθε στο Άγιον Όρος τό 1885 και μαθήτευσε στον γέροντα Γρηγόριο Κατσάνο στην καλύβη του Αγίου Εύθυμίου. Λίγο μετά τό 1907 εγκαταστάθηκε στην καλύβη της Ζωοδόχου Πηγής στα Κausοκαλύβια, συστήνοντας τή δική του συνοδεία μέ τέσσερις ακόμη μοναχούς. Ή μαθητεία του Άρσενίου στον Γρηγόριο και ή ξμφυτη δεινότητά του στην άγιογραφία, συνέβαλαν και στις εξαιρετικές επιδόσεις του στην ξυλόγλυπτική. Οί δημιουργίες του ήταν περιζήτητες και μάλιστα πολλά από τά έργα του προορίζονταν για τίς βασιλικές οικογένειες τής Ελλάδας, τής Ρουμανίας και τής Βουλγαρίας.

Στά σημαντικότερα έργα του, άπαραμύλλης καλλιτεχνικής άξιας, σύμφωνα μέ τίς εκτιμήσεις των συγχρόνων του, συγκαταλέγονται μία εικόνα τής Ανάστασης (βρίσκεται στις Η.Π.Α.) και δύο εικόνες μέ παραστάσεις Σταύρωσης, εκ των οποίων ή μία βρίσκεται στην Άμερική (είκ. 31) και ή άλλη κοσμεί τό Συνοδικό τής Μονής Μεγίστης Λαύρας (είκ. 32). Πρόκειται για πολυπρόσωπες συνθέσεις, μέ ίσορροπημένες αναλογίες, εξαιρετικά λεπτή και άριστοτεχνική έπεξεργασία και πιστή έφαρμογή των κανόνων τής προοπτικής, πού φανερώνουν τίς καλλιτεχνικές άρετές του δημιουργού τους και σηματοδοτούν τήν κορύφωση τής άγιορειτικής μικροξυλόγλυπτικής.

Ό Άρσένιος διδάξε τήν τέχνη του και στον ύποτακτικό του Νικόδημο (1880-1936) και στον Δανιήλ Πετράκη (+1977) στην καλύβη του Αγίου Εύσταθίου. Οί προαναφερθέντες μοναχοί μάλιστα



καλύβη του Αγίου Γεωργίου. Ποικίλα ξυλόγλυπτα αντικείμενα καθημερινού βίου φιλοτεχνούνταν και από τή συνοδεία του γέροντος Κοσμά (†1952) στην καλύβη του Αγίου Μεθοδίου, ενώ στην κατασκευή εξαιρετικής ποιότητας σφραγίδων άρτου επιδόθηκαν οί μοναχοί Βενιαμίν (†1932) και Άντώνιος (†1935) στην καλύβη του Γενεσίου τής Θεοτόκου⁹⁶.

Προσπαθώ, χωρίς αποτέλεσμα ως τώρα, να βρω φωτογραφίες των τριών αισιουργημάτων για να τις δημοσιεύσω.

Πηγή: agioritikesmimes.blogspot.gr